

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

***Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю
06 червня 2026 року***

ОДЕСА

DOI: <https://doi.org/10.24195/CriticalThinking2026>

УДК: 378:159.955

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Музиченко Ганна В'ячеславівна - доктор політичних наук, професор, проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Койчева Тетяна Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, в.о. першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Папач Ольга Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри математики і методики її викладання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Дерік Ілона Морисівна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Листопад Олексій Анатолійович - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №15 від 25 червня 2026 року.)*

Рецензенти:

Княжева Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

10. **Kapp K. M.** The Gamification of Learning and Instruction: Game-based Methods and Strategies for Training and Education. San Francisco: Pfeiffer, 2012. 336 p. (Світовий бестселер з теорії гейміфікації).

ХОРИШКО Лілія Сергіївна

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ С2 ПОЛІТОЛОГІЯ

В умовах сучасної політичної дійсності формування критичного мислення є важливою умовою забезпечення індивідуальної та колективної стійкості до зростаючого впливу гібридних загроз. На думку Р. Ініса, критичне мислення забезпечує рефлексивний та обґрунтований підхід до визначення змісту діяльності через поєднання творчого та практичного аспектів. Йдеться про генерування креативних ідей, формулювання гіпотез, а також здійснення вибору альтернатив і реалізацію їх на практиці [1]. У Європейській рамці особистих, соціальних та навчальних компетенцій критичне мислення розуміється як здатність оцінювати інформацію для підтвердження аргументованих висновків та розробки інноваційних рішень [2]. Це одна з дев'яти ключових компетенцій, які сприяють розкриттю особистісного потенціалу молоді, підвищуючи рівень адаптивності до сучасних викликів цифровізації та ринку праці.

Критичне мислення виступає інструментом: 1) формування цифрової грамотності, тобто здатності верифікувати різні джерела інформації, визначати рівень достовірності/недостовірності фактів чи суджень; 2) підвищення рівня залученості ініціативи громадськості до прийняття рішень через здійснення раціонального вибору альтернатив; 3) формування когнітивної стійкості до гібридних загроз через розуміння механізмів дезінформації та усвідомлення наслідків їх деструктивного впливу на стабільність функціонування політичних режимів; 4) розширення можливостей використання ресурсного потенціалу професійної аналітики у сфері політичного та публічного управління.

Для здобувачів вищої освіти зі спеціальності С2 Політологія критичне мислення є не лише освітньою компетенцією, але й стратегічним ресурсом професійного зростання. По-перше, йдеться про здатність комплексно використовувати методологічний інструментарій аналізу поточного стану та прогнозування тенденцій розвитку політичних інститутів і процесів крізь призму впливу різних факторів на глобальному, регіональному та національному рівнях. По-друге, про розширення можливостей генерування креативних ідей у розробці практичних рекомендацій для стейкхолдерів щодо розв'язання актуальних суспільно-політичних проблем. По-третє, когнітивна стійкість забезпечує об'єктивність сприйняття та аналізу інформації, мінімізуючи ймовірність маніпулятивного впливу третіх сторін. По-четверте, критичне сприйняття

сучасних політичних реалій підвищує рівень адаптивності в таких сферах професійного розвитку як: 1) організація комунікаційних та PR-кампаній, що потребує розуміння психології сприйняття інформації широкими колами громадськості та здатності протидіяти деструктивним інформаційним впливам; 2) реалізація суспільно-політичних проєктів, що потребує обґрунтування актуальності у контексті, наприклад, євроінтеграційних процесів, оцінювання ймовірності ризиків та їх наслідків; 3) протидія гібридним загрозам через надання практичних рекомендацій владним інституціям, що вимагає високого рівня емоційної стійкості до різних видів когнітивних впливів та вміння приймати ефективні рішення у кризових умовах.

У цьому контексті процес підготовки здобувачів вищої освіти зі спеціальності С2 Політологія має здійснюватися з використанням проєктного підходу та методів, спрямованих на формування критичного мислення. Залученість до проєктної роботи у ході навчального процесу формує у здобувачів вищої освіти навички креативного розв'язання комплексних політичних проблем та активної верифікації джерел інформації. Виконання проєктних завдань також вимагає від здобувачів навичок опрацювання великих масивів даних, критичного оцінювання інформації та прогнозування розвитку політичної ситуації. Орієнтація на пошук альтернативних сценаріїв розв'язання політичних проблем сприяє розвитку когнітивної гнучкості, що дозволяє виходити за межі традиційних аналітичних шаблонів [3]. Серед методів слід виділити деконструкцію політичного дискурсу та кейс-стаді. У першому випадку йдеться про формування у здобувачів вищої освіти навичок критичного аналізу прихованих/маніпулятивних смислів, суперечностей та наративів у політичних текстах, промовах політичних лідерів або гаслах політичних кампаній. У другому випадку – здобувачі освіти залучаються до оцінювання, наприклад, стратегій післявоєнної відбудови українських міст за принципом «Build Back Better» у контексті відповідності екологічним стандартам ЄС.

Отже, критичне мислення є наскрізною компетенцією здобувачів вищої освіти зі спеціальності С2 Політологія, що сприяє перетворенню академічних знань на дієвий інструментарій об'єктивного аналізу даних та розробки альтернативних сценаріїв розв'язання складних політичних проблем. Формування вказаної компетенції розширює можливості майбутніх політологів у стратегуванні державотворчих процесів та прогнозуванні динаміки їх розвитку в умовах глобальних викликів сьогодення.

Список використаних джерел:

Ennis R. H. A Logical Basis for Measuring Critical Thinking Skills. Educational Leadership. 1985. № 43 (2). P. 44–48. URL: <https://jgregorymcverry.com/readings/ennis1985assessingcriticalthinking.pdf>

LifeComp: The European framework for the personal, social and learning to learn key competence. URL: https://joint-research-centre.ec.europa.eu/lifecomp_en

Калюжна Ю. Інноваційні підходи до викладання політології: досвід проєктного навчання. Психолого-педагогічні аспекти реалізації сучасних методів навчання у закладах освіти: збірник матеріалів всеукраїнської науково-методичної конференції. Одеса : Університет Ушинського, 2024. С. 53-56. URL: <https://surl.li/zyabdx>

ЦАЛАПОВА Оксана Миколаївна

РОЗВИТОК ДИВЕРГЕНТНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Феномен критичного мислення наразі перебуває в авангарді сучасного наукового студіювання педагогіки, психології, методик різних галузей. Вивченню структури, таксономії, напрямків аналізу, складників критичного мислення присвячені роботи вітчизняних і зарубіжних науковців: Дж. Браус, Д. Вуд, Дж. Дьюї, А. Кроуфорд, Д. Макністер, С. Метьюз, Р. Поул, Д. Халперн, Л. Києнко-Романюк, О. Пометун, С. Терно, О. Тягло та ін. Попри відсутність єдиної загальноновизнаної дефініції критичного мислення більшість науковців окреслюють його основні складники: проблемно-пошуковий (дивергентний), аналітико-оцінювальний (верифікація ідей, реконструкція стереотипів, логіка обґрунтування), рефлексивно-регулятивний (емпатія, метапізнання, інтелектуальна сміливість). Найбільш влучне визначення (для нашого дослідження) поняття «критичного мислення особистості» пропонує М. Починкова у дисертації «Формування критичного мислення майбутніх учителів початкової школи у процесі професійної підготовки»: «це тип мислення людини, що на основі поєднання логічних, рефлексивних та творчих навичок у процесі самостійного пізнання дійсності дозволяє робити аргументовані оцінки і висновки, приймати обґрунтовані рішення, створювати нові ідеї в умовах інформаційної невизначеності й суперечливості» [7, с. 3]. Варто наголосити, що в структурі цього феномену критичного мислення дивергентний складник відіграє роль інтелектуального пускового механізму, він спрямований на генерацію множинних альтернатив, без чого процес вибору втрачає свою продуктивну вагу.

Сучасні вимоги підготовки вчителів початкової школи в умовах НУШ вимагають зміни педагогічного вектора: відмови від моделі «учитель-ретранслятор знань» на користь нової освітньої ролі фасилітатора, модератора, медіатора, наставника. У цьому аспекті значно зростає роль мистецької освітньої галузі як стимулятора формування нестандартного, креативного, позашаблонного мислення майбутніх учителів початкової школи.

learning situations as a didactic tool for developing critical thinking of future teachers in leadership pedagogy classes	орієнтовані навчальні ситуації як дидактичний засіб розвитку критичного мислення майбутніх педагогів на заняттях із педвгогіки лідерства	
Liubov Tytarenko Critical thinking and adaptation of government officials under martial law	Титаренко Любов Критичне мислення та адаптація представників органів влади в умовах воєнного стану	363
Viktoriia Tusheva The sociological dimension of research in the context of art education	Тушева Вікторія Аксіологічний вимір дослідницького пошуку у контексті мистецької освіти	366
Larysa Tor The integrated potential of critical thinking, mindfulness practices, and art therapy in shaping psychological resilience.	Тьор Лариса Інтегрований потенціал критичного мислення, практик усвідомленості та арт-терапії у формуванні психологічної стійкості особистості.	369
Tetiana Tiulpa Creative development of children with disabilities as a mechanism of socialization	Тюльна Тетяна Творчий розвиток дітей з обмеженими можливостями здоров'я як механізм соціалізації	372
Inna Fedorova Creativity as a resource for innovative personal development: theory, practice, educational context	Федорова Інна Креативність як ресурс інноваційного розвитку особистості: теорія, практика, освітній контекст	376
Tetyana Furduj Game-based learning methods as a type of interactive technology	Фурдуй Тетяна Ігрові методи навчання як один із видів інтерактивних технологій	379
Liliia Khorishko Peculiarities of the formation of critical thinking among higher education students majoring in political science	Хорішко Лілія Особливості формування критичного мислення здобувачів вищої освіти зі спеціальності с2 політологія	382
Oksana Tsalapova Development of divergent thinking of future primary school teachers in the process of teaching the art educational field	Цалапова Оксана Розвиток дивергентного мислення майбутніх учителів початкових класів у процесі	384